

Peda-forumin 10-vuotisjuhlaseminaari Kuusamossa 10.-12.11.2004

Torstai 11.11.2004

Työpaja 12. Opetuksen ja oppimisen laadunvarmistus

Yliopistojen laadunarviointijärjestelmät kehittyvät

Vetäjät: pj. suunnittelija Anna-Maija Liuhanen (KKA), menetelmäestari, projektisuunnittelija Seppo Saari (KKA), projektisuunnittelija Hannele Seppälä (KKA), opiskelija Matti Mölläri (OY), opetuksen kehittämispäällikkö Maire Syrjäkari (LY)

Ryhmässä oli 44 osallistujaa.

Osallistujat olivat saaneet ennakkotehtävän, joka jaettiin ryhmän kaikille jäsenille paikan päällä (Tehtävät: Mistä tiedät, että yliopistossasi on laatujärjestelmä? Millaiseen ajatteluun tai lähtökohtaan laatujärjestelmä perustuu?) Kukin ryhmän jäsen esitteli ennakkotehtävän pohjalta muulle ryhmälle oman yliopistonsa laatujärjestelmää.

Jäsenet arvioivat ryhmäänsä kuuluvien yliopistojen laatujärjestelmien kehittyneisyyttä kolmiportaisella asteikolla: A = alkuvaiheessa oleva järjestelmä, K = kehittymässä oleva järjestelmä ja E = edistynyt ja hyvin toimiva järjestelmä. Kullekin arvioinnille annettiin sanalliset perustelut.

Työpajassa keskusteltiin laatujärjestelmiä, laadunhallintaa ja laadunvarmistusta koskevien käsitteiden erilaisista määritelmistä. Korkeakoulut voivat itse määritellä käyttämänsä käsitteet sekä sopia niiden määritelmistä. Korkeakoulujen arviointineuvoston suunnitteleman korkeakoulujen laadunvarmistusjärjestelmien auditoinnin yhteydessä käytetään laadunvarmistus -käsitettä (quality assurance), joka kattaa sekä laadun hallinnan että kehittämisen.

Yliopistojen laatujärjestelmiä luonnehdittiin ryhmissä seuraavasti (suoria lainauksia ryhmätyöskentelystä):

Alkuvaiheessa oleva järjestelmä

- etsiskelevä
- ei laatu keskustelua
- dokumentointi puuttuu
- kokonaisvaltainen ajattelu puuttuu
- laatu järjestelmä hajanainen, ei järjestelmällinen
- systemaattisuus puuttuu
- tunnistettu prosesseja, mutta integroimaton koko yliopiston mittakaavassa (osittain ongelmana yliopiston suuruus ja amebamaisuus)
- osia on, mutta ei järjestelmää
- ei vielä yhtenäistä viitekehystä laadusta
- puheen tasolla
- hallitsematon, sekavahko
- yrittäjä, mutta toteutumatasolla puutteita

- laatujärjestelmä ei toimi joka laitoksella
- ei ole yliopiston yhteistä laatujärjestelmää (ei koko organisaation tasolla), vaikkakin osastokohtaisesti ja yksikkökohtaisesti on toimivia järjestelmiä
- vasta kuvailuvaiheessa - toiminnan tasolle ei ole vielä päästy
- ei ole vielä laatujärjestelmää, mutta opinnäytteet julkaistu
- järjestelmä on suunnitteilla

Kehittymässä oleva järjestelmä

- valmiita palikoita on paljon, niiden yhteensovittaminen laatujärjestelmäksi on työn alla
- toimintavalmius parempi kuin jämähtäneissä yliopistoissa
- strategialähtöinen
- mittaristoja kehitetty
- vahvasti keskushallintojohtoinen
- kokonaisvaltaisuus, mutta ei selviä rakenteita
- hyviä elementtejä on, mutta punainen lanka puuttuu
- matriisi dokumentoitu
- laatusivusto vasta alullaan
- BSC käytössä
- osallistuminen koulutusalan kansainvälisiin auditointeihin
- kehityskeskusteluissa laatu/kehittäminen mukana
- olemassa olevat elementit luovat hyvän pohjan
- selkeä
- professionaalinen
- aikataulutettu, vastuutettu, tavoitteellinen, käytännön läheinen
- teoreettisesti sovellettu omaan yliopistoon
- on olemassa järjestelmä, joka on kehittymässä
- järjestelmällisyyden ja jatkuvuuden puute
- ei ole jalkautunut
- laatumatriisi käytössä
- tehty pilotteja
- sähköinen palautejärjestelmä
- suunnittelija tehtävissä
- tehty yhteistyötä muiden yliopistojen kanssa
- koko yliopiston kansainvälinen arviointi tehty ja toimintaa kehitetty tältä pohjalta
- kaiken kattava
- tiedekunnat ja laitokset hyvin eri vaiheessa
- pedagogista koulutusta tarjolla
- opiskelijat aktiivisesti mukana
- palautejärjestelmä ei kovin kehittävä
- luotu rakenteita (opetusneuvosto, pedagoginen johtaja, opetuksen kehittämisryhmä: opettajat ja opiskelijat)
- kehittävät toimintaa omien tarpeidensa kannalta
- arviointikriteerit kehitetty koko yliopiston kattavaksi
- opiskelijan ääni ei tule huomioon

- jää helposti ulkokohtaiseksi, eikö oikeasti kehitä opetusta
- toimijat on nimetty yliopiston ja laitosten tasolla
- osastotasolla on hankkeita, jotka kokoavat yksiköiden järjestelmiä yhteen
- aito tavoite rakentaa koko yliopiston laadunarviointijärjestelmä
- monella laitoksella aihioita toimiviksi järjestelmiksi
- suunnitelma pitkällä ja mietitty, mutta toteuttaminen kehitysvaiheessa
- järjestelmä lähtee sisältäpäin (vs. ulkoa) ja tuottaa parempaa tietoa
- siirtymä toimintakulttuuriin läpinäkyvyyden ja toimintakulttuurin avulla (tavoitteena)
- systemaattisuus ja jalkautuminen toimintakulttuurin tavoitteena
- ei näy vielä opettajan tasolla

Edistynyt ja hyvin toimiva järjestelmä

- varsin valmis järjestelmä
- prosessi oikean suuntainen
- lähtenyt omista tarpeista
- kansainvälisesti tunnistettava
- aito yritys saada aikaiseksi laatujärjestelmä: toimijat on nimetty yliopiston ja laitostasolla
- järjestelmä on lähtenyt laitostasolta
- järjestelmä toimii käytännön laitostyössä
- vastuutahot nimetty
- opiskelijoiden ääni tulee kuuluviin palautepäivissä & palautuksissa
- valmistumisajat ovat lyhentyneet
- palautteet analysoidaan
- laitoksilla on opetuksen kehittämistyöryhmät
- jokavuotiset itsearviointiraportit

Työpajatyöskentelyn lopuksi koottiin kultakin ryhmältä 3 keskeisintä asiaa, jotka jäivät auki tai askarruttamaan. Ryhmät listasivat seuraavia asioita:

- Mitkä ovat laatujärjestelmän tavoitteet?
- Miksi laatujärjestelmää tarvitaan?
- Heiluttaako häntä koiraa?
- Mitä tarkoitetaan laatuindikaattorilla?
- Millä perusteella laatuindikaattorit voidaan määritellä?
- Kenelle laatujärjestelmä tehdään?
- Järjestelmille on annettu löyhä kehys. Miten Korkeakoulujen arviointineuvosto pystyy tulevaisuudessa arvioimaan? Kenelle?
- Velvoitteista hyöty ja mahdollisuus
- Ulkoinen paine voi johtaa...???
- Miten laatujärjestelmä voi arjessa tukea opettajia, opiskelijoita sekä laadun kehittämistä?
- Miten saadaan vanhoja rakenteita ja systeemejä muutettua ja purettua, jos ja kun laatujärjestelmät edellyttävät uusia toimintamalleja ja ajattelua?

- Miten löytyy tasapaino määrälliselle ja sisällölliselle arviointijärjestelmälle? Mikä painotus esim. tulosneuvotteluissa?
- Miten paperinen laatujärjestelmä ja käytännön toiminta saadaan yhteneväiseksi? Kumpi ohjaa kumpaa?
- Kuvitellaanko että yliopistojen tiedekunnat ja laitokset saadaan samaan sabluunaan?
- Laatujärjestelmä nousee ja kaatuu motivoituneiden opiskelijoiden ja opetustaitojensa kehittämisestä kiinnostuneiden panoksesta riippuen
- Voiko erittäin monitieteisessä yliopistossa olla yhtenäinen laatujärjestelmä?
- Millainen tulisi olla verkostomallin toiminnan laadunhallintajärjestelmä?
- Miten laadunhallinta saadaan osaksi arkipäivää ja strategista suunnittelua?
- Paperia paperin vuoksi vai aitoa oikeaa kehittämistä?